

Teatis

ELi/EMP üksikisikute õiguskaitsemehtanismi kohta seoses USA õiguse väidetavate rikkumistega seoses isikuandmetega, mille on kogunud riikliku julgeoleku valdkonnas pädevad USA asutused

Kontekst kaebuste kohta, mis käsitlevad USA luureasutuste juurdepääsu valitsusele

10. juulil 2023 võttis Euroopa Komisjon vastu rakendusotsuse C(2023) 4745 isikuandmete kaitse piisava taseme kohta **ELi-USA andmekaitseraamistikus** (edaspidi „[andmekaitseraamistiku piisavuse otsus](#)“).¹

USA õigusraamistiku oluline element, millel kaitse piisavuse otsus põhineb, on **korraldus 14086** „Ameerika Ühendriikide signaaliluretegevuse kaitsemeetmete tõhustamine“² (edaspidi „korraldus 14086“), millele USA president Biden kirjutas alla 7. oktoobril 2022 ja millele on lisatud USA peaprokuröri vastu võetud määrused ning USA riikliku luuredirektori büroo ja USA luureasutuste vastu võetud asjakohased poliitika ja menetlused.

Korraldusega **nr 14086 loodi riikliku julgeoleku valdkonnas uus õiguskaitsemehhanism**, et käsitleda ja lahendada ELi ja EMP andmesubjektide kaebusi,³ milles väidetakse, et USA signaaliluretegevus on ebaseaduslikult kasutanud nende isikuandmeid, mis edastati EList ja EMPst USASSE.⁴ Seega võetakse selle õiguskaitsemehhanismi raames arvesse ainult riikliku julgeolekuga seotud kaebusi. **Seda õiguskaitsemehhanismi kohaldatakse olenemata edastamisvahendist, mida kasutatakse kaebuse esitajate isikuandmete edastamiseks USASSE** (st andmekaitseraamistiku kaitse piisavuse otsus, standardsed või ajutised lepingutingimused,⁵ siduvad kontsernisisised eeskirjad,⁶ käitumisjuhendid,⁷ sertifitseerimismehhanismid,⁸ erandid⁹). Seda õiguskaitsemehhanismi kohaldatakse siiski ainult **pärast 10. juulit 2023** edastatud andmete suhtes.

Pange tähele, et teave võimaluse kohta esitada kaebus selle kohta, kas Ameerika Ühendriikide eraorganisatsioon järgib andmekaitseraamistikus sätestatud põhimõtteid, on kättesaadav siin: https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/other-guidance/eu-us-data-privacy-framework-template-complaint-form_en

Kuidas esitada kaebust?

Kaebused tuleb saata isiku suhtes pädevale **ELi/EMP riiklikule andmekaitseasutusele**. ELi/EMP liikmesriikide andmekaitseasutuste loetelu leiate siit: <https://edpb.europa.eu/about->

¹ Euroopa Komisjoni 10. juuli 2023. aasta rakendusotsus C(2023) 4745 isikuandmete kaitse piisava taseme kohta ELi-USA andmekaitseraamistikus vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrusele (EL) **2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning** direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamiskohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)(edaspidi „andmekaitseraamistiku piisavuse otsus“). Sellega otsustas komisjon, et Ameerika Ühendriigid (edaspidi „USA“) tagavad isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 45 kohaldamisel piisaval tasemel kaitse isikuandmetele, mida edastatakse EList USA organisatsioonidele, mis on kantud andmekaitseraamistikuga ühinenute nimekirja, mida haldab ja mille teeb üldsusele kättesaadavaks USA kaubandusministeerium (kaitse piisavuse otsuse artikkel 1), mis on kättesaadav aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023D1795>.

² 7. oktoobri 2022. Aasta korraldus Ameerika Ühendriikide signaaliluretegevuse kaitsemeetmete tõhustamise kohta.

³ Käesolevas dokumendis esinevaid viiteid **ELile** tuleks mõista viidetena **EMP-le**.

⁴ Täiendavad täpsustused selle õiguskaitsemehhanismi kohta on esitatud ka [korralduses](#) nr 14086, mida täiendab [peaprokuröri](#) määrus andmekaitseasju läbivaatava kohtu kohta; vt ka signaalilure õiguskaitsemehhanismi rakendamise kord vastavalt täidesaatvale korraldusele 14086 (edaspidi „luuredirektiiv 126“), kättesaadav aadressil: https://www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_126-Implementation-Procedures-for-SIGINT-Redress-Mechanism.pdf (inglise keeles)

⁵ Lepingu tüüptingimused vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõike 2 punktile c või d või ajutised lepingutingimused vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõike 3 punktile a.

⁶ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõike 2 punkt b.

⁷ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõike 2 punkt e.

⁸ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõike 2 punkt f.

⁹ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 49.

[edpb/about-edpb/members en.](https://www.edpb.europa.eu/about-edpb/members_en)

[Euroopa Andmekaitseõukogu on vastu võtnud **kodukorra, et anda andmekaitseasutustele suuniseid nende vastavate ülesannete ja kohustuste kohta.**] ELi/EMP üksikisikute poolt CLPO-le kaebuste esitamiseks on loodud **ELi individuaalse kaebuse vorm**

[https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/other-guidance/template-complaint-form-us-office-director-national en](https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/other-guidance/template-complaint-form-us-office-director-national_en)

Kuidas andmekaitseasutus kaebust menetleb?

ELi/EMP riiklik andmekaitseasutus **kontrollib kaebuse esitajate isikusamasust¹⁰ ja kontrollib, kas kaebus on täielik ja vastab USA õiguses sätestatud tingimustele.** ¹¹

Eelkõige kontrollib andmekaitseasutus järgmist:

- kaebuse esitaja isik ning asjaolu, et ta tegutseb üksnes enda nimel, mitte valitsus-, valitsusvälise või valitsustevahelise organisatsiooni esindajana;
- et kaebuse esitaja usub, et on rikutud üht või mitut USA seadust, kui USA luureasutused pääsesid ebaseaduslikult ligi kaebuse esitaja isikuandmetele pärast seda, kui tema isikuandmed edastati ELi USA-sse;
- Kaebus sisaldab kirjalikult (ka e-posti teel) kogu asjakohast teavet (mis **ei pea tõendama, et kaebuse esitajate andmeid on tegelikult USA signaaliluuretegevuses kasutatud**):
 - o mis tahes teave, mis on kaebuse aluseks, sealhulgas andmed veebikonto või isikuandmete edastamise kohta, millele on arvatavasti juurde pääsetud;
 - o nõude laad;¹²
 - o konkreetsed viisid, kuidas kaebuse esitajate isikuandmed arvatakse olevat edastatud USA-le;
 - o millise USA valitsusüksuse või -üksuste kohta arvatakse, et nad on seotud juurdepääsuga kaebuse esitaja või tema kohta käivatele isikuandmetele (kui need on teada);
 - o ja mis tahes muud meetmed, mida kaebuse esitaja on võtnud, et saada taotletud teavet või leevendust, ning nende muude meetmete kaudu saadud vastus;
 - o see puudutab kaebuse esitajate isikuandmeid, mis arvatakse olevat edastatud USA-le pärast 10. juulit 2023;
- Kaebus ei ole põhjendamatu, pahatahtlik ega esitatud pahauskselt.

Pärast seda kontrolli ja juhul, kui kaebus leitakse olevat täielik, edastab andmekaitseasutus selle krüpteeritud kujul **Euroopa Andmekaitseõukogu sekretariaadile (edaspidi EAKN sekretariaat)**¹³. Seejärel edastab ta selle krüpteeritud kujul¹⁴ USA ametiasutustele, kes on pädevad kaebust menetlema, nimelt riikliku luurejuhi **kodanikuvabaduste kaitse ametniku**

¹⁰ Korraldus nr 14086, ICD 126 paragrahvi 4 punkti k alapunkt v ja paragrahvi E lõike 1 punkti c alapunkt 8.

¹¹ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 4 punkti k alapunktid i–iv.

¹² Selline abi võib hõlmata seaduslikke meetmeid, mille eesmärk on tuvastatud rikkumine täielikult heastada.

Mitteammendavalt võib see hõlmata haldusmeetmeid menetluslike või tehniliste rikkumiste heastamiseks; ilma seadusliku loata saadud isikuandmete kustutamist; seaduslikult kogutud isikuandmete kohta tehtud sobimatute päringute tulemuste kustutamist; teie isikuandmetele juurdepääsu piiramist.

¹³ Kaitse piisavuse otsuse põhjendus 177.

¹⁴ Luureühenduse direktiivi 12614 artikli E lõike 1 punktis f on sätestatud: „Kui CLPO teeb kindlaks, et kaebus ei ole kvalifitseeruv kaebus, sest see ei vasta käesoleva direktiivi E jao punkti 1 alapunkti c tingimustele või E jao punkti 1 alapunkti d tingimustele, esitab CLPO krüpteeritud **elektroonilise side kaudu ja inglise keeles** asjakohasele kvalifitseerivas seisundis ametiasutusele kirjaliku teate kaebuse puuduste kohta.“

büroole (Office of the Director of National Intelligence's Civil Liberties Protection Officer, edaspidi „CLPO“).¹⁵

Milline on CLPO roll?

CLPO vastutab kaebuse uurimise eest, et teha kindlaks, kas korraldusega E.O. 14086 või muu(de) kohaldatava(te) USA õigusakti(de)ga ette nähtud kaitsemeetmeid on rikutud, ning kui on, siis määrata kindlaks asjakohane siduv heastamine.¹⁶ CLPO vastab¹⁷ andmekaitseasutusele Euroopa Andmekaitsekoostöö sekretariaadi kaudu õigeaegselt. See vastus kinnitab, et:

- (1) „Läbivaatamisel ei tuvastatud ühtegi hõlmatud rikkumist või riikliku luuredirektori büroo kodanikuvabaduste kaitse ametnik tegi otsuse, mis nõuab heastamist.“¹⁸ Oma standardses vastuses¹⁹ ei kinnita ega eita ODNI kodanikuvabaduste kaitse ametnik, kas kaebuse esitajat on jälgitud, ega kinnita konkreetset kohaldatud õiguskaitsevahendit;
- (2) Kaebuse esitaja või USA luureühenduse liige võib taotleda CLPO otsuse läbivaatamist, esitades kaebuse isikuandmete kaitse kontrolli kohtule (Data Protection Review Court, edaspidi „DPRC“); ja
- (3) Kui kas kaebuse esitaja või mõni luureühenduse liige taotleb DPRC-lt läbivaatamist, valib DPRC eriadvokaadi, kes kaitseb kaebuse esitaja huve selles küsimuses (edaspidi „eriadvokaat“).

CLPO otsus on luureühenduse liikmetele siduv.²⁰

CLPO saadab oma vastuse krüpteeritud kujul EAKN sekretariaadile, kes seejärel edastab selle (ka krüpteeritud kujul) riiklikule andmekaitseasutusele, kes kaebuse algselt sai. See andmekaitseasutus omakorda teavitab kaebuse esitajat CLPO vastusest (sealhulgas vajaduse korral ja vajalikus ulatuses tõlkest inglise keelest).

Kuidas esitada kaebus CLPO otsuse peale?

Kaebuse esitajatel on võimalus kaevata CLPO otsus edasi **andmekaitse apellatsioonikohtusse (DPRC-sse) 60 päeva jooksul** pärast riiklikult andmekaitseasutuselt teate saamist CLPO vastuse kohta.²¹ Kaebuse esitamiseks võib kaebuse esitaja esitada taotluse **oma andmekaitseasutusele** 60 päeva jooksul.²² Isikuandmete kaitse kontrolli kohus võib uurida üksikisikute kaebusi ELis/EMPs, sealhulgas saada asjakohast teavet USA luureühenduse liikmetelt, ning teha siduvaid heastavaid otsuseid.²³

Kaebemenetlus järgib algse kaebusega sarnast kanalit ja menetlust: Andmekaitseasutus edastab kaebuse krüpteeritud kujul EAKN sekretariaadile, kes omakorda edastab selle krüpteeritud kujul Ameerika Ühendriikide justiitsministeeriumi eraelu puutumatus ja

¹⁵ Käesolevas dokumendis tähendavad kõik viited kodanikuvabaduste kaitse ametnikule riikliku luureteenistuse kodanikuvabaduste kaitse ametniku direktori bürood.

¹⁶ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 3 punkti c alapunkti i alapunkt E ja paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkt H.

¹⁷ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 3 punkti c alapunkti i alapunkt E.

¹⁸ Korraldus nr 14086, 3. jao punkti c alapunkti i alapunkt E(1).

¹⁹ Standardses vastuses märgitakse, et CLPO „ei tuvastanud läbivaatamise käigus ühtegi hõlmatud rikkumist või tegi DPRC otsuse, mis nõuab sobivat heastamist“(E.O. 14086, paragrahvi 3 punkti c alapunkti i alapunkt E).

²⁰ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 3 punkti c alapunkti H alapunkt ii.

²¹ Kuupäevad, mida võetakse arvesse selle hindamisel, kas kaebus esitati 60 päeva jooksul, on kuupäev, mil andmekaitseasutus teatas kaebuse esitajale CLPO otsusest, ja kuupäev, mil kaebuse esitaja esitas kaebuse andmekaitseasutusele.

²² Kaitse piisavuse otsuse põhjendus 177.

²³ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 3 punkti c alapunkti i alapunkt E ja paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkt H.

kodanikuvabaduste ametile (OPCL), kes toetab isikuandmete kaitse kontrolli kohut (DPRC-d), et kohus saaks kaebuse läbi vaadata.

Eelkõige vaatab andmekaitse apellatsioonikohus (DPRC) läbi CLPO otsused (nii selle kohta, kas on rikutud kohaldatavaid USA õigusakte, kui ka asjakohase heastamise kohta), tuginedes vähemalt CLPO uurimise andmetele ning kaebuse esitaja, eriadvokaadi või luureühenduse liikme esitatud teabele ja esildistele.²⁴ DPRC-l on juurdepääs kogu kontrolliks vajalikule teabele, mida ta võib saada CLPO kaudu (nt võib kohtukoosseis taotleda CLPO-lt oma andmete täiendamist täiendava teabe või faktiliste järeldustega, kui see on kontrolliks vajalik).²⁵ Eriadvokaadil on ka juurdepääs kogu teabele, mis on vajalik, et täita oma rolli DPRC kolleegiumi abistamisel taotluse läbivaatamisel, sealhulgas toetades kaebuse esitaja huvi selles küsimuses ja tagades, et DPRC kolleegium on asjaga seotud küsimustest ja õigusnormidest hästi informeeritud.

Kontrolli lõpetamisel võib isikuandmete kaitse kontrolli kohus:

- (1) otsustada, et puuduvad tõendid selle kohta, et toimus signaaliluuretegevus, mis hõlmas kaebuse esitaja isikuandmeid;
- (2) otsustada, et CLPO otsused olid õiguslikult korrektsed ja neid toetasid olulised tõendid; või
- (3) kui DPRC ei nõustu CLPO otsusega (seoses sellega, kas rikuti kohaldatavat USA õigust (kohaldatavaid USA õigusakte) või milline peaks olema sobiv heastamisviis), avaldab ta eraldiseisva otsuse.²⁶

DPRC otsus on talle esitatud kaebuse suhtes siduv ja lõplik.²⁷ Juhtudel, kui DPRC algatas kontrolli kaebuse esitaja taotluse alusel,²⁸ teavitatakse kaebuse esitajat DPRC otsusest. Kui DPRC on kontrolli lõpetanud, esitab ta kaebuse esitajale standardse avalduse, milles märgib, et ta on kontrolli lõpetanud ja et „kontrolli käigus ei tuvastatud ühtegi rikkumist või tegi isikuandmete kaitse kontrolli kohus otsuse, mis nõuab sobivat heastamist“.²⁹

DPRC edastab sellise avalduse krüpteeritud kujul EAKN sekretariaadile, kes omakorda edastab selle krüpteeritud kujul andmekaitseasutusele. Andmekaitseasutus teavitab kaebuse esitajat DPRC avaldusest (sealhulgas vajaduse korral ja vajalikus ulatuses ingliskeelsest tõlkest). See avaldus ei kinnita ega lükka ümber seda, kas kaebuse esitajat on jälgitud, ega kinnita

²⁴ Kaitse piisavuse otsusepõhjus 189 ja korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkt D.

²⁵ Kaitse piisavuse otsuse põhjus 189; Korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkt iii ja justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punkt b.

²⁶ Kaitse piisavuse otsuse põhjus 190 ning korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkt E ja justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punktid c–e. Korralduse EO 14086 paragrahvi 4 punktis a esitatud „asjakohase heastamise“ määratluse kohaselt peab andmekaitseasju läbivaatav kohus võtma rikkumise täielikuks kõrvaldamiseks parandusmeetme üle otsustamisel arvesse „viise, kuidas tuvastatud liiki rikkumist on tavapäraselt käsitletud“, st DPRC kaalub muude tegurite hulgas, kuidas sarnaseid vastavusprobleeme on varem lahendatud, et tagada õiguskaitsevahendi tõhusus ja asjakohasus.

²⁷ Kaitse piisavuse otsuse põhjus 191 ning korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkt ii ja justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punkt g.

²⁸ Korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkti B kohaselt võivad luureühenduse liikmed esitada ka taotlusi CLPO tehtud otsuse läbivaatamiseks.

²⁹ Kaitse piisavuse otsuse põhjus 192 ning korralduse EO 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkti i alapunkt H ja justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punkt h. Teatise laadi kohta vt justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punkti h alapunkt 3.

kohaldatud konkreetset õiguskaitsevahendit. Kõik DPRC otsused edastatakse ka CLPO-le.³⁰

Milline on USA kaubandusministeeriumi roll seoses salastamata teabega?

USA kaubandusministeerium võtab korrapäraselt ühendust luureühenduse asjaomaste üksustega, et teha kindlaks, kas CLPO või isikuandmete kaitse kontrolli kohtu (DPRC) poolt kaebuse läbivaatamise kohta esitatud teave on jätkuvalt salastatud. Kui luureühenduse liikmed teatavad kaubandusministeeriumile, et CLPO või DPRC kaebuse läbivaatamisega seotud teave ei ole enam salastatud, teavitab kaubandusministeerium kaebuse esitajat Euroopa Andmekaitse nõukogu sekretariaadi kaudu, kes omakorda teavitab andmekaitseasutust sellest, et teave kaebuse läbivaatamise kohta CLPO või DPRC poolt võib olla kaebuse esitajale kättesaadav kohaldatava USA õiguse alusel.³¹ Üks selline õigusakt on USA teabevabaduse seadus, mille **kohaselt**³² võib kaebuse esitaja esitada teabevabaduse seadusel põhineva taotluse otse ODNI-le, asjaomasele luureühenduse üksusele või justiitsministeeriumile (st ilma andmekaitseasutust ja EAKN sekretariaati läbimata), et saada oma kaebuse kohta salastamata teavet. Teabevabaduse seaduse kohaste taotluste esitamise juhised on kättesaadavad vastavatel avalikel veebilehtedel³³, asjaomastel luureühenduse elementidel ja isikuandmete kaitse kontrolli kohtu veebilehel³⁴.

Tuleb märkida, et ELi/EMP andmesubjektide kaebused, milles väidetakse, et on rikutud USA seadust (seadusi), mis käsitleb (käsitlevad) USA signaaliluuretegevust, mis kahjustab nende eraelu puutumatust ja kodanikuvabadusi, ning mis on seotud nende isikuandmetega, mis edastati ELi/EMPst USAsse, tuleks esitada üksnes CLPO-le ja mitte eespool nimetatud teabevabaduse seadusel põhinevaid taotlusi käsitlevatele asutustele.

³⁰ Kaitse piisavuse otsuse põhjendus 192 ja justiitsministri määruse paragrahvi 201.9 punkt h.

³¹ Korralduse E.O. 14086 paragrahvi 3 punkti d alapunkti v alapunkt C.

³² Lisateavet teabevabaduse seaduse kohta saab aadressil <https://www.dni.gov/index.php/foia>.

³³ <https://www.dni.gov/index.php/make-a-records-request>.

³⁴ <https://www.justice.gov/opcl/opcl-freedom-information-act>.